

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Гришук Аліна Борисівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Державна служба є важливим інститутом держави, оскільки за її допомогою здійснюється ефективна реалізація внутрішньої та зовнішньої політики, забезпечується безперебійне функціонування уряду, здійснюється надання якісних послуг населенню держави, наприклад у сфері освіти, охорони здоров'я тощо. Попри це у державній службі можуть виникати

Як зазначає Токар-Остапенко О. В.: «Специфіка державної служби створює можливості для існування суперечливих інтересів індивіда, соціальних груп, суспільства та самої держави, зіткнення яких в управлінському процесі спричиняє виникнення різноманітних конфліктних ситуацій. Специфічним видом конфліктів, що виникають на державній службі, є конфлікт інтересів» [1, с. 4].

Конфлікт інтересів у державній службі – найбільш поширений прояв неетичної поведінки, який підриває довіру населення до діяльності органів державної влади.

Законодавець у статті 1 Закон України «Про запобігання корупції» виділяє потенційний конфлікт інтересів – це наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень, та реальний конфлікт інтересів – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [2].

В зазначених визначеннях законодавець вживає поняття «приватний інтерес», Національне агентство з питань запобігання корупції зазначає, що «приватний інтерес – це, будь-який майновий чи немайновий інтерес особи. Такий інтерес може зумовлюватись особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками

з фізичними чи юридичними особами, а також іншими обставинами. Приватний інтерес може впливати на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, вчинення чи невчинення дій лише під час реалізації службових / представницьких повноважень, що є дискреційними. Суперечність полягає в тому, що, з одного боку, в особи наявний приватний інтерес (майновий або немайновий), а з іншого – особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (або прирівняна до неї), має виконувати свої службові обов'язки в публічних інтересах (держави, територіальної громади тощо), виключаючи можливість будь-якого впливу приватного інтересу» [3].

Важливо підкреслити, що у статті 3 Закон України «Про запобігання корупції» визначено категорії суб'єктів на яких поширюється дія зазначеного закону, власне в ч.1 п. в) зазначено, що це державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування [2]. Відповідно до ч. 1 статті 8 Закону України «Про державну службу» на державного службовця покладено обов'язок запобігати виникненню реального, потенційного конфлікту інтересів під час проходження державної служби [4]. Також слід підкреслити, що службовців органів місцевого самоврядування також зобов'язані дотримуватись Закону України «Про запобігання корупції» [2], а також у статті 12-1 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [5] закріплено положення про те, що посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані дотримуватись правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених Законом України «Про запобігання корупції».

У Міжнародному кодексі поведінки державних посадових осіб від 23 липня 1996 р. міститься окремий розділ, що має назву «Колізія інтересів і відмова від права». У п. 5 документу зазначається: «У тій мірі, у якій до цього зобов'язує посада, і відповідно до законів і адміністративних положень державні посадові особи сповіщають про ділові, комерційні або фінансові інтереси та про діяльність, яка здійснюється з метою отримання фінансового прибутку, які можуть привести до можливої колізії інтересів. У випадку можливої або передбачуваної колізії між обов'язками і приватними інтересами державних посадових осіб вони діють відповідно до заходів, встановлених для того, щоб зменшити або усунути таку колізію інтересів» [6]. Цікавою видається мовна специфіка перекладу документа, що містить поняття «колізія інтересів», але попри це важливість збереження змістової точності є визначальною для уникнення суперечностей у правовій практиці.

Дутка Р., слушно зазначає, що: «На основі аналізу нормативних та доктринальних дефініцій конфлікту інтересів складовими елементами

конфлікту (реального чи потенційного), за наявності яких він може мати місце, а також сферу його виникнення є: 1) приватний інтерес; 2) службові чи представницькі повноваження; 3) суперечність між приватним інтересом і службовими чи представницькими повноваженнями [7, с.137].

Не менш важливими в контексті доброчесності в діяльності державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування є Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, які затверджені Наказом Національного агентства з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. Метою цих Загальних правил є зміцнення авторитету державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, формування позитивної репутації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, а також забезпечення інформування громадян про норми етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування стосовно них [8].

Отже, з вищенаведеного варто зазначити, що конфлікт інтересів у державній службі є однією з важливих проблем забезпечення доброчесності та прозорості у державному управлінні, оскільки його існування також впливає на якість роботи державних інституцій та їх здатність приймати об'єктивні рішення. Безперечно його вчасне виявлення та належне врегулювання сприяє протидії корупційним ризикам та підвищенню та підвищенню рівня довіри громадян до органів державної влади. Важливим аспектом є чітке законодавче визначення конфлікту інтересів та створення ефективних механізмів контролю і відповідальності державних службовців.

Література:

1. Токар-Остапенко О. В. Урегулювання конфлікту інтересів на державній службі: можливості застосування європейського досвіду в Україні : аналіт. доп. К. : НІСД, 2013. 48 с.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
3. Офіційний вебсайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pokaznyky-diyalnosti-departamentu/> (Дата звернення 11.09.2025 р.)
4. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
5. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>

6. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб від 23 липня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text

7. Дутка Р. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як адміністративно-правовий інститут. Підприємництво, господарство і право. 3/2020. С. 135–140.

8. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: Наказ Національного агентства з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#n13>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-544-3-11>

ПРОБЛЕМА ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Дерев'янко Наталія Зеновіївна

*доктор філософії в галузі права, доцент,
декан юридичного факультету*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

Насильницька злочинність у місцях несвободи Державної кримінально-виконавчої служби України (далі ДКВС України) є не тільки небезпечним посяганням на цілі і завдання правосуддя, нормальну роботу установ виконання покарань ДКВС України, а являє собою реальну загрозу життю і здоров'ю засудженим, і персоналу місць несвободи.

Беззаперечно вчинення засудженим в місцях несвободи ДКВС України нового кримінального правопорушення це надзвичайна подія, або як його назвав І.М. Копотун надзвичайна подія кримінального характеру в кримінально-виконавчій установі [1, с. 40].

Отже, кримінальні правопорушення, вчинені засудженими в місцях несвободи ДКВС України, завжди отримують широкий громадський резонанс, є об'єктом обговорення українськими і міжнародними правозахисними організаціями, нерідко надають їм політичне забарвлення.

Вивчаючи насильницьку злочинність в місцях несвободи ДКВС України ми не могли обійти визначення терміну «насильство», яке